

VERSLAG VAN DE PRESIDENT

ALGEMENE BESCHOUWING

De groei van de wereldeconomie versterkte in 2017 dankzij zowel de hoogontwikkelde landen als de opkomende economieën en de ontwikkelingslanden. In de hoogontwikkelde landen werd de groei voornamelijk gedreven door meer investeringen, terwijl de expansie in de opkomende economieën en ontwikkelingslanden vooral het gevolg was van een stijging van de particuliere consumptie. Na de krimp in 2016 registreerde de Latijns-Amerikaanse en Caribische regio een groei in 2017 als gevolg van een toename van de binnenlandse bestedingen en de exporten.

De monetaire unie van Curaçao en Sint Maarten registreerde daarentegen een economische krimp die voornamelijk het resultaat was van negatieve externe schokken. In Curaçao nam het reële BBP met 1,7% af in 2017 doordat de activiteiten in de belangrijkste economische sectoren negatief werden beïnvloed door de diepe recessie en instabiele situatie in Venezuela, een van de belangrijkste handelspartners van Curaçao. Sint Maarten registreerde een reële krimp van het BBP van 4,8% die toe te schrijven is aan de enorme schade die orkaan Irma heeft verricht toen die over het eiland raasde in september 2017. De inflatoire druk nam zowel in Curaçao als Sint Maarten toe. Na de nulinflatie in 2016, registreerde Curaçao een inflatie van 1,6% in 2017 door een toename van de internationale olie- en voedselprijzen. In Sint Maarten steeg de inflatie van 0,1% in 2016 naar 2,2% in 2017 als gevolg van een stijging van de elektriciteitsprijzen en de ziektekostenverzekeringspremies.

De krimp van het reële BBP in Curaçao was het gevolg van een daling van zowel de netto buitenlandse vraag als de binnenlandse vraag. De negatieve bijdrage van de netto buitenlandse vraag kan worden toegeschreven aan een afname van de exporten van goederen en diensten gecombineerd met hogere importen. De binnenlandse vraag daalde door minder particuliere en overheidsbestedingen. De particuliere bestedingen namen af door een daling van de consumptieve bestedingen, gematigd door hogere investeringen in voornamelijk de sectoren transport, utiliteiten en restaurants & hotels. De daling van de consumptie was het gevolg van de hogere inflatoire druk die het besteedbare inkomen uitholde en de verslechterde situatie op de arbeidsmarkt. De overheidsbestedingen namen af doordat de daling van de publieke investeringen de stijging van de consumptie overtrof.

Een analyse naar sector laat zien dat de teleurstellende prestatie van de economie van Curaçao gedurende 2017 voornamelijk kan worden toegeschreven aan dalingen in de sectoren groot- en kleinhandel, restaurants & hotels, transport, opslag & communicatie, industrie en financiële dienstverlening. De krimp in de sector groot- en kleinhandel was het resultaat van de afname van de particuliere consumptie en de bestedingen van de toeristen, gematigd door een toename van de activiteiten in de vrije zone. De reële toegevoegde waarde daalde in de sector restaurants & hotels in 2017, alhoewel minder sterk dan in 2016, door een afname van het verblijfstoerisme. De teleurstellende prestatie van het verblijfstoerisme was het resultaat van zowel een daling van het aantal luchtverbindingen met de Caribische regio, Zuid-Amerika en Europa als de

economische crisis in Venezuela – een van de belangrijkste markten voor het toerisme. Het cruisetoeerisme groeide daarentegen sterk door onder andere de opening van de tweede megapier. Bovendien heeft het cruisetoeerisme geprofiteerd van de aanpassing van de routes van verschillende cruiselijnen door de verwoesting die de orkanen Irma en Maria in andere bestemmingen in het Caribische gebied had aangericht. De krimp in de sector transport, opslag & communicatie was het resultaat van een daling van zowel de luchttransportactiviteiten als de activiteiten in de zeehaven. De activiteiten gerelateerd aan de luchthaven namen af zoals blijkt uit een daling van het aantal commerciële landingen en het aantal verwerkte passagiers, in het bijzonder de transitopassagiers. De financiële perikelen en de afslanking van de lokale luchtvaartmaatschappij InselAir was de belangrijkste reden voor deze ongunstige ontwikkeling. In de zeehaven nam het aantal bezoekende schepen, in het bijzonder tankers en vrachtschepen, af. De daling van het aantal schepen werd echter enigszins verzacht door een stijging van het aantal vrachtbewegingen en de olieopslagactiviteiten.

In de sector industrie nam de reële productie voornamelijk af als gevolg van minder activiteiten van de Isla raffinaderij. Ook de sector financiële dienstverlening registreerde negatieve resultaten door een daling van zowel de lokale als de internationale financiële dienstverlening. Daarentegen groeide de bouwsector dankzij zowel private als overheidsinvesteringen, waaronder de bouw van het nieuwe ziekenhuis, de tweede megapier en hotelprojecten. Bovendien registreerde de utiliteitssector een expansie, gedreven door een toename van de productie van zowel water als elektriciteit.

De economische krimp in Sint Maarten in 2017 was te wijten aan de enorme schade die orkaan Irma heeft toegebracht aan de productiecapaciteit en cruciale infrastructuur van het land. Als gevolg hiervan nam zowel de netto buitenlandse vraag als de binnenlandse vraag af. De afname van de netto buitenlandse vraag werd veroorzaakt door een sterke daling van de export van goederen en diensten, gematigd door minder importen. Zowel de publieke als de private sector droegen bij aan de daling van de binnenlandse vraag. De overheidsbestedingen namen af als gevolg van een daling van de overheidsinvesteringen, enigszins verzacht door een stijging van de consumptie. Deze stijging was voornamelijk gerelateerd aan meer uitgaven aan goederen en diensten om het eiland na de orkaan schoon te maken. Voorts krompen de particuliere bestedingen door een daling van de consumptie. De private investeringen namen daarentegen toe en verzachtten hiermee de daling van de particuliere bestedingen.

Uit een analyse van de economische sectoren blijkt dat de reële toegevoegde waarde kromp in de sectoren utiliteiten, groot- en kleinhandel, restaurants & hotels, transport, opslag & communicatie, financiële dienstverlening en vastgoed, huur & overige zakelijke diensten van Sint Maarten. Het negatieve resultaat in de sector utiliteiten was gerelateerd aan een daling van de productie van zowel water als elektriciteit. In de sector groot- en kleinhandel nam de reële toegevoegde waarde sterk af als gevolg van een daling van de binnenlandse vraag en de bestedingen van toeristen. De sterke krimp in de sector restaurants & hotels kan worden toegeschreven aan de enorme schade die orkaan Irma heeft verricht aan de infrastructuur die belangrijk is voor het toerisme, waaronder de Princess Juliana International Airport, de AC Wathey Cruise en Cargo Facility en hotels. Hierdoor nam zowel het aantal verblijfstoeristen als het aantal cruisetoeeristen sterk af in 2017 vergeleken met 2016.

De daling in de sector transport, opslag & communicatie was gerelateerd aan de enorme schade die de orkaan heeft aangebracht aan de zeehaven en de luchthaven van Sint Maarten. Als gevolg hiervan nam het aantal bezoekende schepen in de haven van Sint Maarten af. Bij de luchthaven nam bovendien het aantal afgehandelde passagiers en het aantal commerciële landingen af. Bovendien daalden de luchttransportdiensten door de lokale luchtvaartmaatschappij Winair in 2017 vergeleken met 2016. De krimp in de sector financiële dienstverlening blijkt uit het lagere netto rente-inkomen van de lokale commerciële banken. De negatieve prestatie van de sector vastgoed, huur & zakelijke dienstverlening kan worden verklaard door de daling van de activiteiten van bedrijven die diensten leveren aan het toerisme en de krimp in de timeshare sector.

De sectoren industrie en bouw registreerden daarentegen positieve groeicijfers. De groei in de sector industrie was in 2017 minder sterk dan in 2016 en was voornamelijk het resultaat van meer activiteiten in de eerste helft van 2017, gematigd door een sterke daling daarna als gevolg van de enorme schade die orkaan Irma aan de maritieme infrastructuur had aangebracht. De expansie in de bouwsector werd gedreven door de private investeringen in de gebieden Maho en Cupocoy voordat orkaan Irma over het eiland trok en de reparatie- en reconstructiewerkzaamheden na de orkaan.

De openbare financiën in de monetaire unie zijn gedurende 2017 verslechterd als gevolg van de economische krimp die zowel Curaçao als Sint Maarten registreerden. Op basis van de beschikbare cijfers blijkt dat overheid van Curaçao een tekort op de gewone dienst heeft geregistreerd van NAf.80,2 miljoen in 2017.¹ Dit is een stijging vergeleken met het tekort van NAf.38,2 miljoen in 2016. Het hogere tekort was het resultaat van een stijging van de overheidsuitgaven en lagere inkomsten. De stijging van de uitgaven kan worden toegeschreven aan stortingen in het schommelfonds van de sociale verzekeringsbank, SVB, om de tekorten van de fondsen te dekken. Bovendien namen de uitgaven aan goederen en diensten toe. De overheidsinkomsten namen af door een daling van de niet-belastinginkomsten. Deze daling was voornamelijk het resultaat van minder dividendontvangsten van overheidsbedrijven en minder overdrachten van Nederland voor geleverde diensten, waaronder meteorologische diensten. De belastinginkomsten namen echter toe voornamelijk dankzij grotere inspanningen om de belastingdiscipline te verbeteren. Als gevolg hiervan stegen de inkomsten in alle belastingcategorieën in 2017 vergeleken met 2016, met uitzondering van loonbelasting en invoerrechten.

Na een overschot van NAf.26,4 miljoen in 2016, registreerde Sint Maarten een tekort van NAf.72,4 miljoen op de gewone dienst in 2017.² De openbare financiën verslechterden door een stijging van de overheidsuitgaven en een daling van de inkomsten als gevolg van orkaan Irma. De uitgaven stegen voornamelijk door meer uitgaven aan goederen en diensten na de verwoesting

---

¹ Bron: Financiële Management Rapportage van de overheid van Curaçao van december 2017.

² Bron: Voorlopige Financiële Concernrapportage/Uitvoeringsrapportage, vierde kwartaal 2017 van de overheid van Sint Maarten.

die de categorie 5 orkaan op Sint Maarten had veroorzaakt. Bovendien namen de uitgaven aan sociale zekerheid toe. De daling van de inkomsten van de overheid was grotendeels het resultaat van minder inkomsten in alle belastingcategorieën. Daarnaast namen de niet-belastinginkomsten af. Deze daling was voornamelijk het gevolg van een tijdelijke vrijstelling van afdrachten van dividend, overschotten en overige verrekeningen voor overheidsbedrijven om deze bedrijven de financiële ruimte te bieden om de meest urgente reparaties te verrichten en te kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen in de nasleep van de orkaan.

Na een stijging van NAF.187,5 miljoen in 2016 namen de bruto officiële reserves van de monetaire unie met NAF.17,6 miljoen af in 2017 doordat de externe financiering ontoereikend was om het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans te dekken. De gemiddelde importdekking nam licht af van 5,1 maanden in 2016 tot 5,0 maanden in 2017 aangezien de importen stegen terwijl de bruto officiële reserves een daling registreerden.

Het tekort op de lopende rekening nam toe in 2017 vergeleken met 2016 door een daling van de netto export van goederen en diensten doordat de exporten afnamen en de importen stegen. De daling van de exporten was voornamelijk het resultaat van een sterke afname van de deviezeninkomsten uit toeristische activiteiten in zowel Curaçao als Sint Maarten. In Curaçao was de afname het gevolg van minder inkomsten uit het verblijfstoerisme, in het bijzonder Venezolaanse toeristen, gematigd door een stijging van de inkomsten uit het cruisetoeerisme. In Sint Maarten daalden de inkomsten uit zowel het verblijfstoerisme als het cruisetoeerisme als gevolg van de verwoesting die orkaan Irma aan de infrastructuur van het eiland had aangericht. Voorts namen de deviezeninkomsten uit luchttransportdiensten en raffinage-activiteiten in Curaçao af. De daling van de exporten werd gematigd door meer deviezeninkomsten uit bunkeringactiviteiten en uit de herexport van goederen door de bedrijven in de vrije zone van Curaçao. De hogere importen kunnen volledig worden toegeschreven aan Curaçao waar de import van olieproducten steeg als gevolg van hogere internationale olieprijsen. Ook nam de import van constructiediensten toe voor de bouw van het nieuwe ziekenhuis en de tweede megapier en onderhoudswerkzaamheden bij de raffinaderij. Sint Maarten registreerde daarentegen een daling van de import van zowel olie- als niet-olieproducten.

De inkomensrekening verbeterde doordat de rente-inkomsten ontvangen op buitenlandse beleggingen en arbeidsinkomsten uit het buitenland stegen, terwijl de dividendbetalingen aan buitenlandse investeerders daalden. De netto inkomensoverdrachten uit het buitenland namen fors toe door de instroom van gelden gerelateerd aan de claims van lokale verzekeringsmaatschappijen om hun cliënten in Sint Maarten uit te betalen die schade aan hun eigendommen hebben geleden door orkaan Irma. Ook de noodhulp in natura die Sint Maarten heeft ontvangen in de nasleep van de orkaan heeft bijgedragen aan de toename van de netto inkomensoverdrachten.

De externe financiering nam toe, zoals blijkt uit een verslechtering van de directe investeringsrekening, de portfolio-investeringsrekening en de leningen- en kredietenrekening. De netto directe investeringen in de monetaire unie stegen als gevolg van een toename van de vorderingen van buitenlandse directe investeerders op hun lokale dochterondernemingen. Ook namen de vorderingen van lokale bedrijven op hun buitenlandse dochtermaatschappijen af. De

portfolio-investeringsrekening verslechterde voornamelijk doordat een deel van de vervallen buitenlandse schuldtitels in de portefeuilles van de institutionele beleggers niet werden herbelegd in het buitenland. Hieronder vallen onder meer schuldtitels die door de entiteiten van de voormalige Nederlandse Antillen waren uitgegeven en als onderdeel van de schuldsanering door Nederland waren overgenomen. Ook de uitgifte van obligaties door de overheden van Curaçao en Sint Maarten die volledig waren gekocht door de Nederlandse Staat heeft bijgedragen aan de verslechtering van de portfolio-investeringsrekening. De verslechtering van de leningen- en kredietenrekening was het gevolg van onder andere de repatriëring van buitenlandse tegoeden door lokale bedrijven en een verslechtering van het saldo van de netto handelskredieten, gematigd door een daling van de deposito's van niet-ingezetenen in de monetaire unie en de aflossing van buitenlandse leningen door lokale bedrijven.

De monetaire grootheden groeiden in 2017 vergeleken met 2016 door een toename van de netto buitenlandse activa, terwijl de netto binnenlandse activa een lichte daling registreerden. De toename van de netto buitenlandse activa werd gedreven door zowel de Bank als de commerciële banken. De ontwikkeling in de netto binnenlandse activa was het resultaat van een daling van de “overige balansposten die niet gerelateerd zijn aan transacties” gematigd door een stijging van de netto kredieten aan de overheid en de private sector. De netto kredieten aan de overheid groeiden grotendeels als gevolg van een daling van de deposito's van de voormalige centrale overheid bij de Bank door de afhandeling van het laatste deel van de boedelscheiding van de Nederlandse Antillen. Bovendien namen de deposito's van de overheid van Sint Maarten af. Echter, een lichte stijging van de deposito's van de overheid van Curaçao heeft de toename van de netto kredieten aan de overheid enigszins teniet gedaan. De netto kredietverlening aan de private sector steeg door een groei in de verstrekte leningen in Curaçao terwijl Sint Maarten een daling registreerde. De groei van de kredietverlening in Curaçao blijkt uit meer bedrijfsleningen en consumptieve kredieten, gematigd door een daling van de hypotheekleningen en de “overige” leningen. De daling in Sint Maarten was het gevolg van een afname van de verstrekte hypotheekleningen en bedrijfskredieten, enigszins teniet gedaan door een stijging van de “overige” leningen.

Gedurende de eerste zeven maanden van 2017 werden de monetaire beleidsinstrumenten van de Bank, te weten de veiling van Certificates of Deposit (CD's) en de verplichte reserve, neutraal ingezet. Als gevolg hiervan heeft de Bank zich enkel gericht op de herfinanciering van vervallende CD's terwijl het verplichte-reservepercentage onveranderd bleef op 18,00%. Echter, vanaf augustus 2017 begon de Bank het bedrag aan uitstaande CD's geleidelijk te verminderen door op de tweewekelijkse veilingen een lager bedrag aan te bieden dan verviel. Als gevolg hiervan nam het bedrag aan uitstaande CD's af in 2017 vergeleken met 2016. Het bedrag van de verplichte reserves nam echter toe als gevolg van een toename van de basis waarover deze wordt berekend.

Voorts verhoogde de Bank haar officiële rentetarieven, de beleningsrente, met 0,50 procentpunt tot 1,50% op 20 maart 2017. Nadat dit tarief sinds december 2008 op het historisch lage niveau van 1,00% was gehouden, zette de Bank deze stap na de verhoging van het federal funds tarief en het effect daarvan op de internationale rentetarieven en daarmee de binnenlandse geldmarkttarieven.

BELEIDSOVERWEGINGEN

In 2017 werd de grote kwetsbaarheid van Curaçao en Sint Maarten voor externe schokken wederom benadrukt. Met name de overloopeffecten van de diepe recessie in Venezuela op de economie van Curaçao en de zware schade die orkaan Irma op Sint Maarten heeft veroorzaakt resulteerden in een reële economische krimp in de monetaire unie in 2017. De sterke negatieve effecten die deze schokken op de economie van de monetaire unie hebben gehad, benadrukken het belang van het versterken van onze weerbaarheid. Weerbaarheid wordt gedefinieerd als het vermogen van een land om externe schokken te weerstaan of hiervan te herstellen. Ofschoon kwetsbaarheden kenmerkend zijn voor kleine en open economieën zoals Curaçao en Sint Maarten, kunnen strategieën worden ingezet om onze weerbaarheid te versterken, waarmee de risico's gerelateerd aan externe schokken worden beperkt.

Een van deze strategieën is economische diversificatie. Over het algemeen is de economie van Curaçao altijd meer gediversifieerd geweest dan andere meer toerisme-georiënteerde landen in de regio. Echter, indien uitgedrukt in het aandeel in de totale deviezeninkomsten, dan zijn sectoren zoals de raffinaderij en de internationale financiële dienstverlening de afgelopen jaren minder belangrijk geworden vergeleken met de sector toerisme. Ofschoon de groei van de sector toerisme een positieve ontwikkeling is, kan het verliezen van de andere economische pilaren als een zwakte worden beschouwd. Immers, vergeleken met toerisme, zijn deze sectoren minder afhankelijk van importen en kennisintensiever. Sint Maarten zou ook minder kwetsbaar worden voor externe schokken indien het land meerdere economische pilaren had naast de sector toerisme. Hierdoor dienen in beide landen de publieke en private sector acties te ondernemen om de huidige economische pilaren te versterken en nieuwe sectoren te ontwikkelen.

Bovendien dienen zowel Sint Maarten als Curaçao hun belangrijkste bronmarkten voor toerisme te diversifiëren. In het geval van Sint Maarten is meer dan 50% van het aantal verblijfstoeristen afkomstig uit de Verenigde Staten. Als gevolg hiervan werken conjunctuurschommelingen in de Verenigde Staten gemakkelijk door op de economie van Sint Maarten. Om deze reden dient Sint Maarten, als onderdeel van de wederopbouwwerkzaamheden na orkaan Irma, een strategie te ontwikkelen om haar toeristische product te verbeteren en te diversifiëren naar andere bronmarkten. In Curaçao, waar meer dan 30% van het aantal verblijfstoeristen afkomstig is uit Nederland, zijn de uitvoering van het masterplan toerisme en het verhogen van het aantal luchtverbindingen belangrijke stappen die genomen moeten worden om de toeristische sector te diversifiëren.

Een ander belangrijk beleidsgebied dat moet worden aangepakt om de weerbaarheid te versterken is natuurrampenbeheersing. Als gevolg van de klimaatverandering wordt voorspeld dat de frequentie en ernst van natuurrampen in onze regio zal toenemen. Een belangrijke les uit de recente ervaring met orkaan Irma in Sint Maarten is dat voor het beperken van risico's, de paraatheid vooraf en het nemen van adequate maatregelen na een ramp van cruciaal belang zijn om de macro-economische en sociale gevolgen van natuurrampen te matigen. Om de sociaal-economische gevolgen van een natuurramp te beperken geldt over het algemeen dat preventieve maatregelen kosteneffectiever zijn dan het nemen van maatregelen nadat de ramp reeds heeft plaatsgevonden. Sint Maarten en Curaçao dienen hiervoor op een proactieve wijze stappen te

nemen om de risico's van natuurrampen, de kans dat deze zich voordoen en de macro-economische en sociale effecten ervan, in kaart te brengen. Vervolgens dienen maatregelen te worden genomen om de nadelige sociaal-economische gevolgen van toekomstige natuurrampen, zoals orkanen, te minimaliseren. Deze maatregelen betreffen onder andere het oprichten van een fonds voor natuurrampen of het aansluiten bij een internationale risicoverzekering tegen natuurrampen, het creëren van faciliteiten die de kredietverlening door banken na een ramp kunnen verbeteren en het versterken van de financiële educatie van de bevolking, in het bijzonder op het gebied van verzekeringen. Bovendien dient nieuwe infrastructuur te worden gebouwd met het oog op grotere weerbaarheid zodat de kans op schade bij een toekomstige ramp kan worden beperkt. Ten slotte is het afronden van de wetgeving op het gebied van de ruimtelijke ordening en de strenge naleving van deze wetten, bouwvoorschriften en veiligheidsnormen voor infrastructuur van cruciaal belang om de kwetsbaarheid van Sint Maarten te verminderen.

Na een natuurramp dienen middelen op een snelle, flexibele en efficiënte wijze te worden ingezet. Hierbij dient te worden gewaarborgd dat deze middelen de zwaarst getroffen bereiken. Echter, in het geval van Sint Maarten verloopt de voortgang van de wederopbouw nogal moeizaam. In november 2017 heeft de Nederlandse overheid aangekondigd €550 miljoen (NAf.1,2 miljard) te hebben gereserveerd voor financiële steun aan de wederopbouw van Sint Maarten die zal worden beheerd door de Wereldbank. De steun voor de wederopbouw werd echter verbonden aan twee voorwaarden, namelijk de oprichting van een Integriteitskamer en bijstand van de Koninklijke Marechaussee ter versterking van de grenscontrole op het eiland. Los van noodhulp werd pas in april 2018, nadat aan deze voorwaarden was voldaan en een *National Recovery and Resilience Plan* was opgesteld, een overeenkomst voor de oprichting van een trustfonds gesloten tussen de Nederlandse overheid en de Wereldbank en werd de eerste tranche van €110 miljoen (NAf.237 miljoen) in het fonds gestort. Voorts werd in juli 2018 een overeenkomst tussen de overheid van Sint Maarten en de Wereldbank gesloten voor de eerste uitkering van US\$55 miljoen (NAf.98 miljoen) voor de wederopbouw van Sint Maarten. Nu is het van groot belang dat de wederopbouwwerkzaamheden snel en soepel verlopen aangezien de dreigingen van het nieuwe orkaanseizoen al voor de deur staan. Bovendien zal een verdere vertraging het economische herstel van Sint Maarten belemmeren. De reconstructie van de belangrijkste infrastructuur, in het bijzonder de luchthaven van Sint Maarten, is in dit verband van cruciaal belang.

Alleen het versterken van onze economische weerbaarheid zal echter niet leiden tot een hoger en inclusiever groeipad. Curaçao en Sint Maarten dienen de structurele zwakheden in hun macro-economische omgeving die de groei thans belemmeren aan te pakken. Deze zwakheden zijn onder andere complexe en lange administratieve procedures die de uitvoering van investeringsprojecten kunnen vertragen of investeerders zelfs kunnen ontmoedigen om met een nieuw project te starten.

Een andere barrière voor groei is de beperkte toegang tot risicokapitaal en lange-termijn financiering, in het bijzonder voor kleine en middelgrote bedrijven die de ruggengraat zijn van onze economieën. Ofschoon er sprake is van overliquiditeit in onze kapitaalmarkt, vooral als

gevolg van de schuldsanering die was overeengekomen als onderdeel van de ontmanteling van de Nederlandse Antillen, is de markt voor risicokapitaal nogal onderontwikkeld in Curaçao en Sint Maarten. In Sint Maarten moet prioriteit worden gegeven aan de oprichting van een ontwikkelingsbank. Deze ontwikkelingsbank kan leningen en kredieten aan kleine en middelgrote bedrijven verschaffen tegen gunstigere voorwaarden dan commerciële banken. Vooral in het kader van de wederopbouw is dit van cruciaal belang om een sneller economisch herstel te realiseren. In Curaçao is de markt voor risicokapitaal nogal gefragmenteerd met drie verschillende instellingen die min of meer hetzelfde doel nastreven. Om de effectiviteit te vergroten dienen deze entiteiten samenwerking te overwegen, waarbij ze elkaar complementeren en wellicht in de toekomst samengaan in één organisatie.

Na de internationale financiële crisis van 2007 – 2008 ontstonden er nieuwe bedrijven op het gebied van FinTech waaronder nieuwe online platforms en intermediairs die hun diensten tegen lagere transactiekosten en met nieuwe technieken en informatiebronnen om kredietrisico te beoordelen, aanbieden. De FinTech sector biedt alternatieven aan kleine en middelgrote bedrijven om de financiering rond te krijgen, waardoor het traditionele tekort aan financiering kan worden overbrugd. Bovendien ontwikkelt de FinTech sector producten en diensten die de financiële inclusie van de meest kwetsbare en kansarme groepen in onze maatschappij kan bevorderen. Gegeven deze voordelen dienen de overheden van Curaçao en Sint Maarten een proactieve rol te spelen door een omgeving te creëren die aantrekkelijk is voor de vestiging en ontwikkeling van Fintech bedrijven. Tegelijkertijd staat de Bank voor de uitdaging om te garanderen dat de FinTech sector zich verder ontwikkelt op een wijze die de risico's voor de gemeenschap minimaliseert. Terwijl de voordelen van FinTech worden gekapitaliseerd, werkt de Bank daarom aan regelgeving om ons financieel stelsel veilig en gezond te houden.

Ten slotte zijn ook de hoge kosten van zakendoen een barrière voor de groei in Curaçao en Sint Maarten. Wegens hun kleine omvang ervaren beide landen economische schaalnadelen die resulteren in relatief hoge kosten van zakendoen, waaronder energiekosten. Echter, de recente technologische ontwikkelingen bieden mogelijkheden om deze kosten te verlagen door middel van diversificatie naar alternatieve bronnen van energie zoals wind, zon en koud zeewater. Uiteraard vergt de overgang naar alternatieve energiebronnen omvangrijke investeringen die niet alleen door de overheid kunnen worden gedekt. Publiek-private samenwerking is in dit verband een reële optie voor duurzamere en goedkopere energiebronnen in de toekomst. De uitbreiding van het windmolenpark in Curaçao in 2017 is een voorbeeld van een succesvolle samenwerking tussen de publieke en private sector.

Sinds Curaçao en Sint Maarten de status van autonoom land binnen het Koninkrijk hebben verkregen is de economische groei in beide landen laag geweest. Onze zwakke prestaties kunnen worden toegeschreven aan zowel externe factoren als onze interne zwakheden. Zoals eerder vermeld, is het versterken van onze weerbaarheid van cruciaal belang om de negatieve effecten van externe en doorgaans onvoorspelbare schokken te beperken. Ondertussen zijn onze interne zwakheden al lang geïdentificeerd maar niet op adequate wijze aangepakt.

Zowel Curaçao als Sint Maarten dienen een strategie te ontwikkelen voor de transformatie van hun economieën om een hogere en inclusievere groei te realiseren. Deze strategie moet nieuwe

invalshoeken en nieuw beleid bevatten voor economische groei en sociale ontwikkeling. Hiervoor zijn structurele hervormingen ter verbetering van het investeringsklimaat cruciaal. Immers, een aantrekkelijk investeringsklimaat zal private investeringen stimuleren die uiteindelijk voor duurzame groei zorgen.

Echter, private investeringen vergen vaak ook investeringen van de overheid in cruciale infrastructuur en menselijk kapitaal. Curaçao en Sint Maarten zitten al geruime tijd klem in een omgeving van lage economische groei, terwijl de overheden niet over de financiële middelen beschikken om deze investeringen te verrichten. Bovendien, na de ontmanteling van de Nederlandse Antillen en de hieraan gerelateerde schuldsanering, werd ook de ontwikkelingshulp die in het verleden werd besteed aan economische en sociale ontwikkeling stopgezet. Om deze reden dient een groeistrategie voor de toekomst overheidsinvesteringen te bevatten om de publieke infrastructuur te verbeteren en het menselijk kapitaal te versterken. Deze strategie moet echter niet worden beschouwd als een pleidooi om de overheidsschuld tot een onaanvaardbaar niveau te laten toenemen. Integendeel, het is een strategie die zich richt op het transformeren van onze economieën om een structureel hoger en inclusiever groeipad te realiseren.

Conform de Rijkswet Financieel Toezicht Curaçao en Sint Maarten mogen overheidsleningen niet worden aangewend voor het financieren van lopende uitgaven maar uitsluitend de financiering van projecten die bijdragen aan hogere economische groei en/of de sociale situatie verbeteren. Bovendien dient de uitvoering van deze projecten transparant te zijn en goed te worden beheerd. Tegelijkertijd dienen er gedegen raamwerken op het gebied van macro-economische stabiliteit, openbare financiën en beheersbare overheidsschuld voorhanden te zijn om externe schokken op te vangen en om te garanderen dat rente en aflossing in de toekomst kunnen worden voldaan. Op deze wijze kunnen afwijkingen van het beoogde groei- en ontwikkelingspad worden beperkt.

Gegeven de huidige economische situatie en de verschillende uitdagingen waar Curacao en Sint Maarten voor staan, is een alomvattende en evenwichtige groeistrategie noodzakelijk waarmee de overheden een duurzaam hoger en inclusiever economische groeipad kunnen realiseren. In het geval van Sint Maarten dient deze strategie nauw gekoppeld te worden aan de wederopbouw van het land.

L.A. Matroos - Lasten
President a.i.